

Atskaite par dalību COPA – COGECA un EK darba grupā

Piens un piena produkti

7.-8. martā 2017. Briselē

Kopsavilkums

1. Tirgus situācija (pašreizējā un vidēja termiņa perspektīvā);
2. Diskusija par piena samazināšanas shēmas ieviešanas rezultātiem ES dalībvalstīs;
3. Piena paketes pasākumi un to ieviešanas gaita, rezultāti;
4. KLP nākotnē;
5. Nākošo tirdzniecības līgumu ietekme uz ES lauksaimniecību.

Izskatāmie jautājumi:

1. Tirgus situācija

1.1. Pašreizējā situācija

ES kopumā saražotā piena apjoms 2016.gadā bija par 0.4% lielāks, kā 2015.gadā, bet jāņem vērā, ka straujš piena ražošanas kāpums bija tikai pirmajā pusgadā. Sākot no jūnija, katru mēnesi saražotā piena daudzums bija mazāks kā attiecīgajā mēnesī 2015.gadā. Arī 2017.gada pirmie mēneši ir ar “-”, pret 2016.gadu. Vislielākais realizētā piena apjoma kāpums bija Nīderlandē (+gandrīz 1 milj.t), Īrijā, Bulgārijā. Vislielākie realizētā piena kritumi bija Lielbritānijā un Francijā. Kopumā ES piena cenai saglabājas uz augšu ejoša tendence - janvārī 33.4 centi/kg, prognozētā februārī- 33.7 centi/kg. Janvārī rekordaugstas cenas bija sviestam, lai arī februārī tās ir nedaudz mazinājušās, tās tomēr ir augstas. Vājpiena pulverim, lai arī nedaudz paaugstinājušās arvien ir zemas. Intervences noliktavu apjomi ir stabili, kopš septembra 2016.gadā vājpiena pulvera eksports ES ir samazinājies par 17%, toties siera eksports palielinājies par 11% un sviesta par 19%. ES siera eksportam galvenās valstis ir ASV un Japāna. Siera eksporta apjomi ir sasnieguši to pašu daudzumu, kas bija pirms Krievijas embargo ieviešanas.

Pasaulē. Piena ražošanas apjomi ir sarukuši par 8.5 % Austrālijā, par 2.6% Jaunzēlandē, kaut gan Jaunzēlandē laika apstākļi sāk uzlaboties un piena ražošanas apjomi – palielināties. ASV savukārt saražotā piena apjomi ir palielinājušies par 2.5%.

Informācija no sanāksmes dalībniekiem par situāciju ES dalībvalstīs. Vācija - piena ražošana 2016.gada 2.pusgadā samazinājusies par 4%, vid.cena 32.4 centi/kg. Situācija it kā stabila, bet neskaidra kā attīstīsies tirgus. Nedomā, ka piena ražošanas apjomi palielināsies, jo krīzē daudzi aizgāja no ražošanas. Šogad no maija tirgū tiks piedāvāts no GMO brīvs piens. Austrija - tirgus atkopjas, jo cena ir pakāpusies virs 33 centiem/kg. Dramatiski ir krities piena ražošanas apjoms. Notiek sarunas ar lielveikaliem par ĢMO brīva piena tirdzniecību. Malta - piena ražošanas apjomi palielinājušies par 3.9% un tā ir problēma, jo viss piens ir arī jārealizē turpat Maltā. Igaunija - krīzē tika pazaudēti 10% no nacionālā ganāmpulka, pašreiz notiek nozares atkopšanās, jo cena ir sasniegusi 32 centus. Somija - cena ir stabila 36 centi/kg. Strādā pie skolas piena programmas, lai tur iekļautu bioloģisko pienu. ĢMO pienā nav pieļaujams, jau labi ilgu laiku. Īrija - piena ražošanas apjomi pagājušajā gadā ir kāpuši par 4.4%. Cer uz cenu stabilitāti. Janvārī piena cena bez PVN bija 29.6 centi/kg. Šogad tika palielināts PVN un kopā ar PVN cena ir ~31 cents. Dānija - 2016.gadā piena ražošanas apjomi palielinājās par vairāk kā 1%, bet šogad janvārī ražošanas apjomi bija iepriekšējā gada līmenī. Cena palielinās un martā prognozējas jau 36.7 centi/kg.

Nozares nākotne kopumā ir neskaidra, bet cer vismaz uz stabilām piena cenām. Lielbritānija - ražošanas apjomi samazinās nedēļas apjomos ir ~ 1% mazāk kā gadu atpakaļ, bet cena nedaudz palielinās un prognozētā cena martam ir 27.13 pensī/kg. Cer uz cenu stabilitāti. Polija - situācija stabilizējas. Piena ražošanas apjomi pagājušajā gadā palielinājās un šī tendence saglabājas arī šogad, jo janvārī piena apjomu kāpums bija 4% pret pagājušā gada janvāri. Piena cena janvārī pārsniedza 30 centus, bet februārī samazinājās par ~3%. Cer, ka cena stabilizēsies, lai arī vēl nedaudz pazemināsies. ES atbalsta nauda tika maksāta arī saimniecībām, kas pārgāja no piena ražošanas un gaļas liellopu nozari. Beļģija - 2016.gada piena ražošanas apjomi ir + 3,6%. Lai arī gada beigās bija ražošanas samazinājums. Pēc piena ražošanas samazināšanas pasākumiem, tagad atkal pieaug piena apjomi. No augusta cena sāka palielināties un sasniedza 36 centus, februārī nedaudz samazinājās un ir robežās no 35-36 centi/kg. Francija - piena ražošanas apjomi saruka par 2,2 %, īpaši gada beigās, kad tika ieviesti ražošanas samazināšanas pasākumi. Vidējā cena šogad 30.5-31.5 centi/kg. Cenām ir liela atšķirības amplitūda. Itālija - cena pēdējos mēnešos ir palielinājusies un pašreiz ir 37 centi, ražošana ir palielinājusies par 3%. Pārstrādē 50% no saražotās produkcijas ir ģeogrāfiskās izcelsmes produkti. Kopumā situācija nav tik laba kā gribētos. Spānija - šī gada cena ir ~32 centi, kas ir par 2 centiem vairāk kā pērn. Nav vēl skaidrības par šī gada līgumiem, jo daži pircēji piedāvā tikai 28-29 centus, kas nav zemniekiem izdevīgi. Ražošanas apjomi ir samazinājušies par 1,3%. Portugāle - šogad cenas ir palielinājušās par 5% un vidēji ir 30 centi. Horvātija - ražošana ir samazinājusies par 5%, jo daudzi zemnieki pārtrauc ražošanu. Cena ~32 centi/kg. Čehija - cena zemākā ES 29 centi/kg, maijā bija nokritusi uz 22 centiem. Ražošanas samazinājums ir 10%, cer uz labākām cenām un ražošanas apjoma stabilizāciju. Zviedrija - cena ir atkopusies no krīzes un ir 34 centi/kg konvencionālajam pienam, 45 centi - bioloģiskajam pienam.

Par situāciju **Latvijā ziņoju, ka zemākā cena mums bija jūlijā, kas nokrita uz 17,725 centiem/kg. Decembrī sasniedza 30.41 centu, janvārī pagaidām bija visaugstākā - 31.01 cents, bet tagad ir uzsākusi atkal lejupslīdi, jo februārī prognozējās 29.852 un ir zināms, ka martā samazinājums turpinās. Zemnieki mēģina atkopties no katastrofālajiem zaudējumiem un pamazām nomaksāt nenomaksātos rēķinus.**

1.2. Vidējā termiņa perspektīva (līdz 2026.gadam)

Prognozes liecina – tuvākajos 10 gados ES mainīsies ēšanas paradumi un svaigpiena patēriņš samazināsies, bet palielināsies skābpiena un raudzētu piena produktu patēriņš (jogurts, kefīrs, krējums, ...), un siera patēriņā tieši jaunajās ES dalībvalstīs no pašreizējiem 14 kg līdz vidēji 17 kg uz iedzīvotāju gadā.

Es cer uz 2026.gadu ieņemt 26% no pasaules tirgus, tādējādi apsteidzot līderi Jaunzēlandi. Eksporta kāpums pamatā plānojas vājpiena pulverim, sūkalu pulveriem, svaigpiena produktiem. Sieram eksporta palielinājums plānojas salīdzinoši neliels, jo jau pašreiz ES ir pasaules lielākā siera eksportētāja. ES siera eksportā palielināsies mocarella un citu svaigo sieru kā arī Čederas siera eksporta apjomi.

ES piena ražošanas kāpums katru gadu plānojas par 1,3 miljoniem tonnu, bet pamatā tas plānojas uz govju ražības kāpumu. Govju daudzuma palielināšanos limitēs vides prasības (t.sk.gāzu emisijas) un saistītais atbalsts citām l/s nozarēm. Plānojas, ka izslaukumi straujāk palielināsies jaunajās ES dalībvalstīs (ES-13), bet ne tik daudz vecajās dalībvalstīs, jo tur pieaug bioloģisko saimniecību skaits.

Cenu prognozes ir 31 cents/kg uz 2020.gadu un 35 centi/kg- 2026.gadā, bet vienlaicīgi tiek prognozēta arī liela cenu atšķirību amplitūda (30-41 cents/kg). Intervences cenu pienam nav plānots mainīt.

85% no ES saražotā piena uz vietas ES arī tiek patērēts. Tirdzniecība ārpus ES palielinās Āfrikā un Āzijā.

Precīzāk un sīkāk arī par citām nozarēm var iepazīties tālāk norādītajā saitē.:

https://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/medium-term-outlook_lv

2. Diskusija par piena samazināšanas shēmas ieviešanas rezultātiem ES dalībvalstīs.

Dalībvalstu atsauksmes par šo pasākumu bija diezgan atšķirīgas un neviens īsti neatzīmēja, ka tas būtu jūtami atvieglojis situāciju. Sakarā ar cenu kāpumu rudens – ziemas periodā, tad tika norādīts, ka tas nāca par vēlu..

Spānijas pārstāvis atzīmēja, ka nav prātīgi vienlaicīgi no ES atbalstīt pretrunīgus pasākumus, piemēram, atbalsts piena ražošanas samazināšanai un jaunu lielfermu būvniecībai. Somijas pārstāvis teica, ka Somijā 95% no zemniekiem, kas pieteicās piena ražošanas samazināšanai, iesniedza arī pieprasījumu maksājumam. Savukārt, Polijā maksājumus pieprasīja tikai 40% no tiem kas pieteicās, jo cenas strauji paaugstinājās un nebija izdevīgi slaukt mazāk.

Visi piekrita tam, ka naudai, kas šajā pasākumā netiks izmantota būtu jāpaliek piena sektoram, jo pagaidām tādu indikāciju no EK puses nav.

3. Piena paketes pasākumi un to ieviešanas gaita, rezultāti

Tikām iepazīstināti ar Eiropas Komisijas sagatavoto ziņojumu ES Parlamentam (24.11.2016).

- Līgumi. Kopumā ES 64% piena tiek realizēti caur piena kooperatīviem. Līdz ar to līgumi ir aktuālāki 36% piena, kas tiek realizēts privātiem pārstrādātājiem un piena uzpircējiem. Latvijā caur kooperatīviem tiek realizēti 40% piena, bet, neskatoties uz to, mēs esam dalībvalsts, kas nav izvēlējusies līgumus kā obligātu prasību. Obligātos līgumus (article 148 of CMO Regulation) ir izvēlējušās 13 dalībvalstis un aptver 41% no ES realizētā piena apjoma. Piemēram, Francijā minimālais līguma termiņš ir 5 gadi, Itālijā, Spānijā, Kiprā un Slovēnijā - 1 gads.
- Ražotāju organizācijas un to asociācijas (article 152(3)). Uz 2015.gada beigām 11 DV kopā bija atzītas 260 RO. Lielākā daļa no tām 3 dalībvalstīs: Vācijā, Francijā un Itālijā. Galvenie iemesli, kāpēc RO nav plaši izplatītas, ir: nepietiekošas zināšanas zemniekiem par RO; nepietiekams finansiālais atbalsts RO izveidošanai.
- Kolektīvās sarunas (article 149). Tas ir atļauts tikai pienam, un šīs grupas arī tiek veidotas tikai, lai runātu par piena cenām. Konkurenci uzraugošās organizācijas līdz šim nav iejaukušās grupu darbībā. 6 dalībvalstīs ir šāda veida aktivitātes, kas ir ~ 15 % no kopējā ES piena apjoma. 2015.gadā Bulgārijā šādā veidā tika realizēti 1,1% no DV piena, Čehijā- 17% piena, Vācijā- 42%, Spānijā- 9%, Francijā- 20% un Lielbritānijā 5% piena.
- Ģeogrāfiskās izcelsmes sieru (article 150). Šajā sadaļā sierus ir reģistrējušas 2 valstis - Francija un Itālija, katrā 4 īpašie sieri.
- Starpnozaru organizācijas. (article 157(3)). 10 starpnozaru organizācijas ir reģistrētas 5 DV - Francijā (6), Spānijā, Ungārijā, Nīderlandē un Portugālē.

Zināšanai. Piena pakete negarantē cenas, un tāds arī nav bijis mērķis, piena pakete tika veidota, lai veicinātu zemnieku sadarbību.

Zemnieku organizācijām jāsūta uz COPA-COGECA komentāri par Piena paketes pasākumiem, to ieviešanu, lai var sagatavot COPA-COGECA oficiālo vēstuli EK, Parlamentam.

4. KLP nākotne

Komisārs virza uz vienkāršošanu. Tiek norādīts, ka finanšu lēmumi būs negrozāmi. DG tika atbalstīti priekšlikumi, ka ir nepieciešams atbalsts l/s kooperatīviem, svarīgi ir ne tikai saglabāt, bet arī paplašināt atbalstu jaunajiem l/s, īpaši piensaimniecībā. Ir nepieciešama ekonomiskā un sociālā stabilitāte, ko intervences cena šajā krīzē nenodrošināja (cenas nokrita zem intervences cenas līmeņa).

Tikām informēti, ka KLP anketu ir aizpildījuši 13 000 respondenti un 9000 no tiem Vācijā, 1000 Austrijā.

Visi lauksaimnieki tiek aicināti aizpildīt KLP aptaujas anketu līdz 02.05.2017!!! Aptaujas rezultāti tiks prezentēti konferencē 7.jūlijā.

5. Nākošo tirdzniecības līgumu ietekme uz ES lauksaimniecību.

Par šo tēmu ir veikts pētījums ar kuru sīkāk var iepazīties DG Agri mājas lapā vai zemāk norādītajā saitē. <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/cumulative-economic-impact-future-trade-agreements-eu-agriculture>

Piena nozarei šie līgumi varbūt var dot arī kādu labumu, bet gaļas (liellopu, aitas) nozarei tas var nozīmēt cenu kritumu.

Silvija Dreijere

Paraksts